

פרשת חוקת

השקר של המוות

פרשת השבוע מפגישה אותנו עם המוות, החל מדרך הטהרה מטומאת המת, וממשיכה במות מרים ואהרן והבשורה על מותו הצפוי של משה.

אחד הפחדים הגדולים ביותר של האדם הוא הפחד מהמוות, החשש מסיום החיים – מהפסקת הקיום.

אחד הדברים הכואבים ביותר, הוא המוות, איבוד החיים, של אנשים קרובים ויקרים, אובדן החיים של חיילים ואזרחים במלחמות ופיגועים, הכאב על האובדן הוא אחד הכאבים הקשים ביותר שחווה האדם בחייו.

המוות הוא כל כך קשה כי המוות הוא אובדן האישיות החיה והפועלת שהייתה אל מול עינינו: "המוות האנושי מביא לחיסולה של אישיות... של אינדיבידואליות רוחנית שהייתה מודעת לעצמה, שהייתה מונעת בידי חזון ותקווה, שהיו לה רגשי ייאוש, שמחה ועצב... בקצרה המוות מאבד עולם מלא..."

הרב קוק מעלה את השאלה על המוות באופן חריף: והנה עניין המיתה באדם הוא גם כן אחת מהנהגות השי"ת בעולמו, אשר באמת תכליתה הנראית לעין היא היפך כוונתו יתברך האמיתית, כי הוא ברוך הוא מלך חפץ בחיים? ננסה להתבונן דרך הבנת טומאת המוות והטהרה ממנה את היחס הראוי למוות ואת ההתמודדות איתו.

הרש"ר הירש שמנסה להסביר את טומאת המת, מבאר שכאשר אדם רואה לפניו גופה, האדם רואה את קטנותו ואת חוסר חירותו, הגופה הנצבת אל מול האדם נטולת החיות ונטולת הבחירה, לא בחר האדם למות וכעת אין לו יכולת לבחור מה יהיה עם גופו, הרי הוא כאבן הניטלת ברצון אחרים, הפגישה הזאת עם החידלון וחוסר הבחירה, עלולה לחלחל ולהשפיע על האדם, עלולה לגרום לאדם לחוש שכל החירות שהוא חש היא אשליה, ואז יחשוב שגם בחייו וגם ברוחו ונפשו אין לו בחירה, שזוהי טעות גדולה.

המלחמה בטומאת המוות היא המלחמה בשקר שהמוות מייצג, שקר שבו האדם מתכלה וסופי, שקר שבו לאדם אין בחירה, אנו מטהרים את המוות, כלומר, משתחררים מחזיון השווא של הסופיות ואי הבחירה.

המוות הוא חזיון תעתועים ולכן אנו לא רואים במוות התקדשות אלא טומאה, אנו לא רואים בקברי המתים מקום להתעלות אלא מקום שבו נטמאים.

"יש ליהדות יחס שלילי אל המיתה ואל המתים; מת מטמא, קבר מטמא... ובשעה שהרבה דתות ראות בתופעת המיתה חזיון חיובי, התומך וסועד את ה'תחושה' ואת התודעה הדתית, ולפיכך קידשו את המוות, את המת, את הקבר, שהרי כאן הוא מפתן הטרנסצנדנטיות, שער העולם הבא, הכריזה היהדות טומאה ביחס למת, ומאסה במיתה, בכיליון ובגוויעה, ובחרה בחיים וקידשה אותם. היהדות הנאמנה, שהיא בת קולה של ההלכה, רואה במוות ניגוד עצום וסתירה מבהילה לכל חיי הדת".

אנו מאמינים בחיים, בחיי נצח, אנו מאמינים בחוק שימור האנרגיה, החיים שנעלמים כאן הופכים ליותר עמוקים ויותר כלליים, האדם שמת רק הפך להיות יותר חי, כי חייו אינם פרטיים ומוגבלים לגוף אלא מצטרפים לנשמת כלל ישראל, וממילא גם מופיעים בגוף הלאומי הנצחי.

"המוות הוא חזיון שווא, טומאתו היא שקר, מה שבני אדם קוראים מות הרי הוא רק תגבורת החיים ותעצומתם. ומתוך השקיעה התהומית בקטנות, אשר יצר לב האדם השקיע אותו בה, הרי הוא מצייר את תגבורת החיים הזאת בצורה מדאיבה וחשוכה, שהוא קוראה מוות..."

האובדן הוא תעתוע של החושים שרואים רק במישור הגלוי, אך אין אובדן באמת. הרב קוק טוען במאמרו הידוע למהלך האידאות שכל המחשבות של ניתוק העולם הזה והעולם הבא, הם תוצאה של ירידת המציאות, כשהאדם חש שהוא חלק מהאומה הנצחית, הוא גם חש שחיייו אינם דבר שיכול להיפסק:

"כשהנשמה העליונה האלוקית הזאת מחיה את האומה היא מתרוממת בגדלה ובתעופת רוחה מעל כל הגבולים וההבדלים הפרטיים, המחלקים בין המצבים השונים של החיים כל רעיון לא יוכל לבא אז על דבר חלוק שבין חיי עולם הזה לחיי עולם הבא. במעמקי כל נשמה מוטבעת היא הידיעה, שאין לפני האורה האלהית גבולים ומעצורים, שהחיים האלוקיים אינם נפסקים עדי עד והנם בעולם הזה ובעולם הבא, ובוודאי מוצאים הם להם בכל מצב של חיים את תנאיהם..."

על פי העקרונות האלה אפשר גם להבין היטב את תהליך הטהרה, לוקחים את הפרה האדומה, האדמימות מייצגת את החיוניות, את הדם שהוא הנפש, והפרה האדומה הזאת, היא מלאת חיים, היא תמימה וללא כל שיעבוד ועול, ואת החיים האלו שורפים, כחזיון המוות, אבל זהו רק השלב הראשון, בשלב השני, את תמצית החיים, את האפר נותנים אל מים חיים, ותמצית החיים ממשיכה להתקיים, נכנסת לזרימת החיים הכללית, המים שמחיים את הכול, שמקיפים את העולם, המים מעל ומתחת לרקיע, המים שמהם נוצר הכול, מרוח האלוקים המרחפת מעל פני המים, ובזה חושפים שהחיים ממשיכים ומצטרפים לחיים הכלליים ומשפיעים על כל העולם ביותר עוצמה ועומק.

האבל הוא זמן לשני דברים, ליישב בין הנראה בעיניים לידוע במחשבות ובנפש, ולהפנים ולהעצים חלק מהחיים הגדולים שהופכים להיות חיי נצח, שהופכים להיות חלק מן הכלל.

צדיקים יום פטירת הוא יום לידתם, ביום שהם נפטרים בו ביום, זוכים לראות איך הם נולדים מחדש בלבבות עם ישראל.

בימים אלו, שאנו חווים יום יום אובדן של חיילנו, נזכור שאנו לא מאמינים במוות, אלא בחיים, וחילנו הקדושים והטהורים שכזהר הרקיע מאירים, הם חיים בתוכנו, ודמותם תאיר לעד את עם ישראל ומתוכו את העולם כולו. יהי רצון שנתעלה מעל שקר המוות, נדע את עוצמת חיינו הנצחיים ונפעל כראוי למי ששייך לנצח.